

Αλκαζάρ, η Δημοτική Περιφερειακή Βιβλιοθήκη της Μασσαλίας

Δεν ήταν καθόλου εύκολο για τους αρχιτέκτονες να τηρήσουν το πρόγραμμα του διαγωνισμού ανάληψης του έργου : σε μία έκταση γης 4200 m², που τη χώριζε σε δύο άνισα μέρη μία οδός, σ'ένα πολεοδομικό ιστό του 17ου αιώνα που έχει ανακηρυχτεί σε «ZPPAUP» (Ζώνη Προστατευόμενης Αρχιτεκτονικής Πολεοδομικής και Φυσικής Κληρονομιάς) και επιβάλλει την τήρηση των ευθυγραμμίσεων και των ανυψώσεων, έπρεπε ν'ανεγερθεί μία βιβλιοθήκη άνω των 20000 m², όπου θα έπρεπε 3000 χρήστες να μπορούν να εισέρχονται ταυτόχρονα και, σε ώρα κινδύνου, να μπορούν να εξέλθουν μέσα σε 15 λεπτά από τη σήμανση του συναγερμού. Αφού θα έδιναν λύσεις σ'αυτές τις πρώτες δυσκολίες, θάπρεπε να εγκαταστήσουν μέσα στο κτίριο τις υπηρεσίες υποδοχής του κοινού καθώς και τις τεχνικές υπηρεσίες μιας μεγάλης δημοτικής βιβλιοθήκης με όλη τους την πολυπλοκότητα.

Η λύση που έδωσαν οι Adrien Fainsilber και Didier Rogeon, οι νικητές του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, συνίστατο στο να αξιοποιήσουν το διαχωρισμό που επέβαλλε η οδός ούτως ώστε να κατασκευάσουν εκατέρωθεν δύο ξεχωριστά οικοδομικά συγκροτήματα, στα οποία θα έδιναν ωστόσο την όψη ενός ενιαίου συνόλου, και να στεγάσουν στο πιο μεγάλο κτίριο τις υπηρεσίες υποδοχής του κοινού και στο πιο μικρό τις διοικητικές και τεχνικές. Μόνο τα υπόγεια θα ήταν κοινά και για τα δύο συγκροτήματα και θα στέγαζαν τα βιβλιοστάσια.

Δεν ήταν εύκολο ούτε για τους βιβλιοθηκάρους να οργανώσουν τις υπηρεσίες υποδοχής του κοινού σε 11000 m² χωρίς πραγματικά διαχωριστικά παρά μόνον με την κατανομή τους σε τέσσερα επίπεδα. Σε μια βιβλιοθήκη τέτοιας κλίμακας είναι αδύνατο να μιλήσουμε για γειννίαση κι από την άλλη μεριά θα ήταν μάταιο να παραβλέψει κανείς την τεράστια έκταση του κτιρίου στην προσπάθειά του να βρει τρόπους οργάνωσης των θεματικών συσχετισμών ή των λογικών ακολουθιών. Δεν ετίθετο βεβαίως θέμα αναπαραγωγής του μοντέλου βιβλιοθήκης σε δύο επίπεδα γιατί κάτι τέτοιο είναι αδιανόητο σε δημόσια βιβλιοθήκη. Η οργάνωση της βιβλιοθήκης σε Τμήματα, δηλαδή σε πολλές μικρότερες εξειδικευμένες βιβλιοθήκες που θα λειτουργούσαν όλες με τους ίδιους κανόνες επιβαλλόταν εκ των πραγμάτων ώστε να είναι ευδιάκριτη η προσφορά των υπηρεσιών σε μια τόσο μεγάλη επιφάνεια.

Η οργάνωση των Τμημάτων με βάση το υλικό της βιβλιοθήκης δεν ήταν πια τόσο επίκαιρη. Έτσι επεβλήθη σχεδόν από μόνη της η οργάνωση σε θεματικές ενότητες και τελικώς εφαρμόστηκε η λύση της «Τμηματοποίησης»: κάθε Τμήμα ξεχωριστά περιλαμβάνει όλες εκείνες τις υπηρεσίες πληροφόρησης που παρέχει κανονικά μια αντούσια βιβλιοθήκη. Σε κάθε μία από τις οκτώ μεγάλες θεματικές ενότητες, που δεν έχουν τίποτα το πρωτότυπο, συγκεντρώθηκαν όλες οι κατηγορίες του σχετικού υλικού, για δανεισμό ή επιτόπια χρήση, έπιπλα μελέτης και έπιπλα χαλάρωσης, υπολογιστές, εκτυπωτικά και άλλα σχετικά μηχανήματα καθώς και μία τράπεζα πληροφοριών και επικοινωνίας. Ο στόχος φυσικά είναι η συνύπαρξη των χρήσεων και ο συγχρωτισμός κοινού που κάτω από άλλες συνθήκες θα σύχναζε σε διαφορετικούς χώρους.

Κάθε Τμήμα έχει επίσης τις ιδιαιτερότητές του: το Τμήμα Μουσικής περιλαμβάνει μία μικρή αίθουσα συναυλιών, το Τμήμα Νέων περιλαμβάνει και μία υπηρεσία συντήρησης, το Τμήμα Εθνικής Κληρονομιάς, και μόνον αυτό, διαθέτει μία αίθουσα παντελώς κλειστή, που προορίζεται για την επιτόπια χρήση του σπάνιου υλικού, δίπλα στο Τμήμα Περιφερειακού Υλικού που αυτό αντίθετα ενθαρρύνει την ελεύθερη πρόσβαση του κοινού.

Προς αποφυγή των πλεονασμών μεταξύ Τμημάτων και αξιοποίηση του φαινομένου των κλιμακούμενων επιπέδων, οι ακόλουθες υπηρεσίες τοποθετήθηκαν εκτός Τμημάτων: εγγραφές, δανεισμός, επιστροφές, διευθέτηση αντιδικιών, ταχεία πληροφόρηση, είναι συγκεντρωμένες κοντά στην Είσοδο και τις διαχειρίζονται οι υπηρεσίες Υποδοχής μαζί με τους χώρους κοινής χρήσης του Αλκαζάρ, όπως το θέατρο, την αίθουσα εκθέσεων ή τη βοήθεια στα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Αυτή η μεγάλη βιβλιοθήκη στεγάζεται σ'ένα τεράστιο, πολύπλοκο κτίριο με παραμέτρους ασφαλείας και άνεσης που ρυθμίζει μια κεντρική τεχνική υπηρεσία έχοντας υπό τον πλήρη έλεγχο της από διακόσιες θύρες πρόσβασης μέχρι και εκατοντάδες αισθητήρες θερμότητας και υγρασίας. Η διεύθυνσή της απαιτεί ικανότητες που ξεπερνούν αυτές των απλών βιβλιοθηκάρων, γ'αυτό και ένα χρόνο πριν από την έναρξη λειτουργίας για το κοινό δημιουργήθηκε μία ομάδα μηχανικών και τεχνικών για να γνωρίσει καλά το κτίριο κατά τα διάφορα στάδια παράδοσης του έργου και ν'απελευθερώσει τους βιβλιοθηκάρους από τη διαχείριση των τεχνικών ζητημάτων, ώστε να μπορούν αυτοί με τη σειρά τους ν'αφοσιωθούν στην οργάνωση των υπηρεσιών εξυπηρέτησης του κοινού τους.

Παρά το γεγονός ότι ανήκει στην πόλη της Μασσαλίας, και όντως ο Δήμος της Μασσαλίας θα χρηματοδοτήσει σχεδόν αποκλειστικά τη λειτουργία της, αυτή η βιβλιοθήκη είναι προσανατολισμένη προς όλη την περιφέρεια. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να ξεπεράσει τον περιφερειακό χαρακτήρα, που της προσδίδουν εκ των πραγμάτων η μεγάλη της επιφάνεια, οι συλλογές της και τα μέσα της, χάρη στη συνεργασία, ήδη

επιβεβαιωμένη, με την Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας όσον αφορά το «*dépôt légal*» (ημερομηνία δημόσιας κατάθεσης) ή τον Πόλο της Μεσογείου, ή χάρη στους δεσμούς που θα δημιουργήσει με άλλες βιβλιοθήκες της περιοχής μέσα από την από κοινού συντήρηση των βιβλίων για νέους. Μετά από μερικά χρόνια θα είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε αν μια δημοτική βιβλιοθήκη μπορεί να είναι ταυτόχρονα και περιφερειακή, αν δηλαδή το Αλκαζάρ, η βιβλιοθήκη των Μασσαλιωτών, χάρη στις υπηρεσίες που θα παρέχει, θάχει κατακτήσει και ένα κοινό σε επίπεδο Περιφέρειας.

*[Άρθρο δημοσιευμένο στην περιοδική έκδοση της Ένωσης Γάλλων Βιβλιοθηκariών/
τεύχος Μάιος 2003 - Ένθετο]*

- **Το χρονοδιάγραμμα του σχεδίου**

24 Μαρτίου 1997

Το Δημοτικό Συμβούλιο εγκρίνει το Σχέδιο Ανέγερσης της ΔΗ.ΠΕ.ΒΙ. στην τοποθεσία του παλαιού Αλκαζάρ και προκηρύσσει αρχιτεκτονικό διαγωνισμό.

27 Οκτωβρίου 1997

Από τις πέντε επικρατέστερες ομάδες το Δημοτικό Συμβούλιο ανακηρύσσει νικητές του διαγωνισμού, τους Adrien Fainsilber, εντολοδόχο αρχιτέκτονα και Didier Rogeon, συνεταιίρο αρχιτέκτονα.

Ο προγραμματισμός του σχεδίου προβλέπει ένα χρόνο αρχαιολογικών ανασκαφών πριν την έναρξη ανοικοδόμησης της ΔΗ.ΠΕ.ΒΙ.

Αύγουστος/Οκτώβριος 1998

Κατεδάφιση των παλαιών κτιρίων με διατήρηση όμως των προσόψεων που χρονολογούνται από τον 17ον αιώνα.

Φεβρουάριος 1999/Φεβρουάριος 2000

Εκστρατεία προληπτικών αρχαιολογικών ανασκαφών.

30 Μαρτίου 2000

Τοποθέτηση του θεμέλιου λίθου και απόδοση της επίσημης ονομασίας: “ Αλκαζάρ, η Δημοτική Περιφερειακή Βιβλιοθήκη της Μασσαλίας ”.

Φεβρουάριος 2002

Αποπεράτωση της ανοικοδόμησης.

Ιανουάριος - Μάρτιος 2003

Παράδοση του κτιρίου.

2ο και 3ο τρίμηνο 2003

Παράδοση και συναρμολόγηση των επίπλων παράλληλα με την μετακόμιση και εγκατάσταση των συλλογών.

Δοκιμές εύρυθμης λειτουργίας του κτιρίου από τις ομάδες τεχνικών της ΔΗ.ΠΕ.ΒΙ.

Τελευταίο τρίμηνο 2003

Οργανωμένες επισκέψεις του κοινού στο Αλκαζάρ
Έναρξη λειτουργίας και περίοδος «ρονταρίσματος».

Ιανουάριος 2004

Εγκαίνια και έναρξη λειτουργίας για το κοινό.

[Ένθετο Ν° 1 : δελτίο τεχνικών πληροφοριών]

ΑΛΚΑΖΑΡ

Η Δημοτική Περιφερειακή Βιβλιοθήκη της Μασσαλίας

- **Αρχιτέκτονες :** Adrien Fainsilber, εντολοδόχος αρχιτέκτονας και Didier Rogeon, συνεταιίρος αρχιτέκτονας
Επιστασία του έργου : Marseille Aménagement
Εκτέλεση καλλιτεχνικού μέρους (1% του όλου έργου) : Bernard Pagès, Douglas Martin και το στούντιο Cooked in Marseille
- **Κτίριο:**
 - . 18.000 m² ωφέλιμης επιφάνειας
 - . 60% στη διάθεση του κοινού
 - . 40% για βιβλιοστάσια και εσωτερικές υπηρεσίες
 - . 2 συγκροτήματα-νησίδες που τα χωρίζει ένας πεζόδρομος :
 - **1ο συγκρότημα :** Δημόσιοι χώροι επιφάνειας 11 000 m² σε 5 επίπεδα
 - **2ο συγκρότημα :** Διοικητικές και Τεχνικές Υπηρεσίες σε 6 επίπεδα
 - **Βιβλιοστάσια** στο υπόγειο
 - **Συλλογές :** Ένα εκατομμύριο έργα για δανεισμό ή επιτόπια χρήση, από τα οποία 350.000 στην άμεση πρόσβαση του κοινού (συμπεριλαμβανομένων όλων των κατηγοριών υλικού: βιβλίων, περιοδικών, βιντεοκασσετών, ψηφιακών δίσκων, μικροφίλμ, χαρτών και σχεδιαγραμμάτων ...).
- **Δυνατότητα υποδοχής του κοινού :**
 - . 10.000 άτομα ημερησίως, 3.000 επισκέπτες ταυτοχρόνως,
 - . 1.800 θέσεις καθημένων, οι 250 με υπολογιστές.
- **Προβλεπόμενο Προσωπικό :** 210 εργαζόμενοι.
- **Προϋπολογισμός :**
Συνολικός Προϋπολογισμός: 64.000.000 €.